

OKAZAŁY (71) *part praet act*

o oraz drugie a jasne (w tym w a 1 r. błędne znakowanie); -kã- (68), -ka- (3); -kã- : -ka- *Mącz* (8:1), *WujJud* (1:1), *LatHar* (22:1).

comp i sup (5 + 1) (nã)okãzalszy (6).

sg m N okãzały, nãokãzalszy (12). ◊ *G* okãzał(e)go, okãzalsz(e)go (4). ◊ *A* okãzały (3). ◊ *f N* okãzała, okãzalszã (10). ◊ *G* okãzał(e)j (7). ◊ *A* okãzałą (2). ◊ *I* okãzałą (1). ◊ *L* okãzał(e)j (1). ◊ *n N* okãzałe (3); -é (1), -(e) (2). ◊ *G* okãzał(e)go (2). ◊ *A* okãzał(e) (2). ◊ *I* okãzałym (1). ◊ *L* okãzałym (1). ◊ *pl N m pers* okãzali (3). *m an (cum sb: konie)* okãzał(e) (1). ◊ *G* okãzałych (8). ◊ *D* okãzałym (4). ◊ *A subst* okãzał(e) (2). ◊ *I m* okãzalsz(e)mi (1). *f* okãzałymi (1). ◊ *L* okãzałych (2).

Sł stp brak, Cn notuje, Linde XVI – XVII w.

I. W funkcji przymiotnika (69) :

1. *Widoczny; conspicuus, eminens, monstrabilis, prospiciuus, spectabilis Cn* (2) : wnieździe poranu/ gdy było po mfy/ łtanął na okãzałym mieŝcu *MurzHist* D2; Wielkie y mocne drzewo/ tãk iż wyfokoŝć iego dothykala niebã/ á rozłzerzało fię aż do granice wŝzey źiemie [*aspectus eius ad finem universae terrae*]. (*marg*) *Drudzy* wykłãdãią á okazãle było. (–) *BibRadz Dan* 4/8.

2. *Postawny, dorodny; conspectus Mącz, Cn; speciosus Cn* (8) : Przyciãgnãł theż od Papieżã ze cżterem tyfięcy ludu/ pięknie okazãłego Hãnnibãł Kãrtãgiñski. *BielKron* 306, 307; nihilo mea turba quam illius conspectior erit, Nie mniefy moyã gromãdã będziefy okazãła yãko y yego. *Mącz* 405c; Konie wyprãwne/ koñ w koñ okazãle/ Niofã nã łobie chłop w chłop/ iędzdze ŝmiãle *GrochKal* 25.

Wyrażenia: »postawa okazãła« (1): Ale ktoż hãyno idźiefy? twarz widzę spãniãła/ Y poftãwã nã wŝyŝtkim bãrzo okazãła *WitosłLut* A3.

»ŝwiãtu okazãły« (1): Bãdź poftãwny ŝwiãtu okazãły/ Boŝ w wrodzye dobrze doŝkonãły *BielKom* F4.

a. *Wysoki (o szczegółach urody)* (2) : Vltã twoiefy korałowé: [...] ŝyfiã pęlna okazãła *KochSob* 68; iefy wdźiefcne czołlo okazãle. Wienćem ozdob mirtowym *SapEpit* B3v.

3. *Wspaniały, doskonały, godny podziwu; może też: znany i szanowany; magnificus Modrz; vigen JanStat* (59) : Tãm Chore wrodzenia okazãłego/ iężykã y rozumu doŝpiãłego [...] podwiãdł lud poŝpolity nã Moifęfzã *BielKron* 40v, 460v; Laete indolis puerulus, Wefołego/ Ochotnego/ Okazãłego dofcipu. *Mącz* 168d; *BielSpr* 46; ci ktorzi fię vrzędow łãkomiefy dopirãfiã w wielkich zbytkoch żywã/ chcãc fię tem łpoŝobem zdãc okazãłŝemiefy *ModrzBaz* 50; Tyŝ iefł onã błogofłãwiona niewiãłtã/ [...] ŝłãwna rozlicznã y okazãłą cnotã *LatHar* 464; Przyimiefy/ IESV namifłŝy/ Wianek znãkomiefy. Z twoiefch łpraw okazãłych naboźniefy wvity. *LatHar* 552, 58, 158, 219, 245, 396 (12); *SzarzRytLeŝn ktv*.

okazãły czym (5): Wprawdźiefc praca iefł rolã orãc/ ãle zãŝ dãleka od woyny: ciężkię żołniefŝtwo/ ãle zãŝ zacnoŝciã okazãle *OrzJan* 52; VRzędów wŝyŝtkich Królefłtwã nãłzëgo nikomu/ iefłno ofobãmi dobrze zãłŝużonym/ łãty/ dowćipem y mãdroŝciã okazãłymi/ y iefłno tutecznym rodãkóm nie rozdãwãc. *SarnStat* 484, 71, 484, 909.

okazãły w czym (10): *KochPs* 170; nie wftydźiefy fię y o tych ceremoniefch pifãc/ ãbo one wykłãdãc/ zãwołãni w nãuce y okazãli w cnoćiefy ludźiefy *LatHar* 81, +2, 1, 66, 287, 325 (9).

W porównaniu (1): Iãfna iefł zorzã/ iãfno ŝłoñce pãła/ Tãk będziefy y twã cnotã okazãła. *KochPs* 52.

W charakterystycznych połączeniach: okazała(-y, -e) chuć (chęć) (2), cnota (14), dowcip (2), męstwo (mężność) (2), nauka; w cnocie okazały (10), dowcipem (2), laty (4), mądrością (3), w nauce (4), rozumem (2), zacnością.

Szeregi: »okazały, (i) świetny« (2): KochPs 170; nie wygrałby ná nim [szatanie]/ y przed nim/ y naokazałfzy w cnotách/ y naświetnieyfzy w pobożności człowiek. LatHar 639.

»wysoki a (i) okazały« (2): Moglibyśmy do wyfokich y okazałych cnot przyść y my/ tą świętością rátowáni. LatHar 253, 204.

a. *Wystawny, bogaty, świetny, ozdobny; luculentus, pellucibilis, splendidus Mącz; ab aspectu decorus, magnificus, ostensionalis, spectabilis Cn (18) : wefele było okazałe ze wftytkiem i krotofilámi. BielKron 238v; Mącz 201a, c; ModrzBaz [38]; KROLE Polkie do ciebie niofę/ moźny Pánie/ Acz twey oľbie fínadź to zá dar lichy ftánie. Gdyź wáfzmość godzien dáru coś okazałfzego KlonKr Av.*

Szeregi: »pyszny, okazały« (1): Tragoedia, Stárofwiecki wymysł fpráwowania gier/ [...] f rzodek gry bywał pyfzny okazały/ ále koniec fmutny. Mącz 460c.

»okazały i strójny« (1): vkázował Kápeluľz ná głowie okazały y ftroyny KlonFlis A2.

»(jasny), świetny, (i) okazały« (2): Mącz 409c; cí w fświecnych y okazałych pocztách wyiechawfzy z Krákwá przez Słásko y Moráwę do Tręczyná przyiácháli StryjKron 727.

α. *O rzeczach, zwłaszcza budowlach: wspaniały, wielki; altus, praeclarus Vulg, Cn; conspiciendus Cn (9) : domy twoie okazałe wywrocą Leop Ez 26/12, 1.Mach 13/27; Piľzą iź tá trzecia wieźá acz mnieyfza ále okazałfza była BielKron 270v, 259v; Mącz 8a; KochPs 136; SLicźna Iuno [...] Iefli iefzcze y on twoy woz maľz okazały/ [...] Spuść fię w nim do nas profzę WitośŁut A4.*

okazały w czym (1): Y zálię Szarofz zamek bárzo teź ognieły. Acz iefť ná bárzo wielki y wyfoki gorze/ Z dálekiego poyźrzenia okazały w murze. Ale w mocy máło co mocnieyfzy nád iáie CzahTr Hv.

W połączeniu szeregowym (1): nigdy bogátfza/ budownieyfza/ okázálfza y ozdobnieyfza Polká nie była/ iáko dźiś iefť. WuľJud A3v.

b. *O stylu mówienia lub pisania: ozdobny, kwiecisty (5) : gdy fie oney świętey á mądrej proftoćie ftárfzych nálfzych przypátrzymy/ naydziemy/ że ácz fie oni o Wierze dířputowáć/ okazała mowę wyftáwowáć [...] nieumieli: iednák im przedfię ná tym nic niefchodźiło WuľJud A2v; CzechRozm 121; CzechEp 69; Więcey ftrzegá powagi/ okazały mowy/ Niźli coby przynioľło nam poźytek zdrowy BielSjem 3.*

W połączeniu szeregowym (1): Affectatus scriptor, Autor áľbo skłádácz który fie ná wyfoká okazała á wyftáwná rzecz łádzil. Mącz 114d.

II. *W funkcji imiesłowu biernego: okazany; zrobiony w sposób, na podstawie którego można powziąć określone przekonanie (2) :*

a. *Zaprezentowany w działaniu, ujawniony; experrectus Mącz (2) : ziecháli fie do martwey wody Cefarz y krol s krolową Leonorą/ á tám byli kilko dni wefeli z rádofcią w okazały przyiáźni. BielKron 191; Mącz 111c.*

b. *[Podany do wiadomości:*

Wyrażenie: »jaśnie okazały«: Dwa tífzyąca trffał ten fwiat okrum słuźnego porzątku/ y okrum zakonu y słowa Bożego iałnie okazałego *FlinsCunDzień D6.*]

Synonimy: **3.** świetny, wysoki; **a.** pyszny, strojny; **a.** budowny, ozdobny; **b.** wysoki, wystawny.

Cf [**NIEOKAZAŁY**]

MM